

Noțiuni de teorie generală a dreptului

I. Accepțiunile termenului „drept”. Termenul „drept” este folosit în limbajul cotidian cu mai multe sensuri. Astfel, într-o primă accepțiune, aceea de **drept subiectiv**, noțiunea desemnează prerogativa, posibilitatea recunoscută unei persoane de a face ceva ori de a pretinde ceva de la un alt subiect de drept.

Cu titlu de exemplu, menționăm dreptul de a se căsători al oricărei persoane aflate în deplinătatea facultăților mintale și care a împlinit vârsta legală, dreptul vânzătorului de a pretinde și primi prețul convenit pentru lucrul vândut ori dreptul persoanei angajate cu contract de muncă de a pretinde și primi salariul pentru luna expirată.

Din definiția de mai sus și din exemplele prezentate rezultă următoarele trăsături ale drepturilor subiective:

- sunt strâns legate de titularii lor;
- sunt infinite ca număr;
- pot avea natură juridică diferită, în raport de ramura de drept care le reglementează;
- deși infinite ca număr, sunt totuși limitate din punct de vedere al conținutului lor, iar aceste limite sunt date de lege și de bunele moravuri;
- unui drept subiectiv aparținând unei persoane îi corespunde, de regulă, o obligație corelativă a unui alt subiect de drept, adică a persoanei căreia i se pretinde să dea ceva ori să aibă o anumită conduită față de titularul dreptului subiectiv.

Cea de-a doua accepțiune a dreptului este aceea de **drept obiectiv**, care se referă la totalitatea normelor juridice edictate de stat prin organul său legislativ.

Dreptul privit din punct de vedere obiectiv are următoarele trăsături:

- regulile de conduită ce alcătuiesc dreptul obiectiv au caracter general, deoarece se adresează în mod difuz fie tuturor subiecților de drept, fie uneia sau mai multor categorii de persoane, fie numai unei persoane, dar în calitate de titular al unei funcții ale cărei existență și competență sunt stabilite prin regulile respective (de exemplu: președintele statului).
- este vorba de reguli de conduită obligatorii, deoarece conțin un element specific dreptului și anume elementul punitiv, mai exact sancțiunea, prin intermediul căreia pot fi duse la îndeplinire cu ajutorul forței coercitive (de constrângere) a statului;
- dreptul obiectiv constituie cadrul de existență și exercitare a drepturilor subiective, adică acestea din urmă există și se pot exercita doar în măsura în care sunt recunoscute de normele ce alcătuiesc dreptul obiectiv.

Definiție. Așadar, din punct de vedere obiectiv, dreptul se definește ca fiind un ansamblu de reguli de conduită generale, impersonale și obligatorii, având ca scop organizarea și disciplinarea comportamentului social, reguli edictate de către stat, care asigură și aplicarea lor prin forța sa coercitivă.

Pe de altă parte, dreptul are caracter sistemic, normele juridice tinzând să constituie un sistem organizat și aflându-se în raporturi de ierarhizare formală, deoarece nici o normă nu poate fi înțeleasă izolat, fără corelare cu celelalte norme și, de asemenea, nu are îndreptățire decât dacă se sprijină pe o normă superioară.

O a treia accepțiune a termenului se referă la **dreptul pozitiv**, ceea ce înseamnă dreptul efectiv aplicabil într-un stat la un anumit moment dat, adică totalitatea normelor interne aflate în vigoare, precum și normele și tratatele internaționale aplicabile în ordinea internă.

Dintre aceste trei accepțiuni, aceea care ne interesează deocamdată și pe care o vom studia cu precădere este cea a dreptului în sens obiectiv.

II. Diviziunile dreptului. Dreptul se poate clasifica în drept intern și drept internațional, pe de o parte, precum și în drept public, respectiv drept privat, pe de altă parte.

Dreptul intern reglementează relațiile juridice din interiorul unui stat, relații supuse normelor juridice edictate de statul respectiv.

Dreptul internațional cuprinde normele juridice cuprinse în tratatele internaționale. Tratatele internaționale sunt acordurile de voință intervenite între două sau mai multe state prin care părțile reglementează probleme de interes comun, precum și aspecte legate de relațiile dintre ele.

Din punctul de vedere al implicării statului și al gradului de generalitate al interesului, dreptul se clasifică în două subdiviziuni fundamentale: **drept public și drept privat**. La rândul lor, aceste subdiviziuni se constituie din ramuri de drept, ramurile din instituții juridice, iar instituțiile din norme juridice.

Ramura de drept este un ansamblu distinct de norme juridice care reglementează relațiile sociale cu același specific și din același domeniu, folosind aceeași metodă sau același complex de metode. Unele ramuri mai vaste se pot diviza și în subramuri.

Instituția juridică constă în norma sau normele juridice care reglementează o anumită grupă unitară de relații sociale, conturând o categorie aparte de raporturi juridice.

Dreptul public protejează prin normele sale un interes general, al statului, deci comun tuturor cetățenilor. El este imperativ prin natura sa, constituindu-se într-o sumă de ordine și de interdicții și manifestându-se cu preponderență prin acțiunea autoritară, unilaterală a guvernanților.

Dintre ramurile dreptului public, cele mai importante sunt: dreptul constituțional, dreptul administrativ, dreptul financiar, dreptul penal, dreptul internațional public, dreptul muncii și protecției sociale, dreptul procedural, dreptul mediului etc.

Dreptul privat protejează interesele particularilor și este constituit în principal din dorința de a ghida și susține voința individului, care-și gestionează interesele în mod liber. Din acest motiv, el nu are un caracter preponderent imperativ, fiind menit să traducă normativ jocul liber al voințelor, modul și consecințele întâlnirii acestor voințe.

Cu alte cuvinte, în timp ce dreptul public reglementează raporturile indivizilor cu statul și raporturile statelor între ele, referindu-se la guvernanți, dreptul privat reglementează raporturile dintre indivizi, referindu-se la guvernai.

De asemenea, în dreptul public organele de stat apără drepturile subiective din oficiu, pe când în dreptul privat numai sesizarea de către partea interesată conduce la apărarea drepturilor subiective.

Dintre ramurile dreptului privat, menționăm ca fiind cele mai importante: dreptul civil, dreptul comercial, dreptul familiei, dreptul funciar, dreptul internațional privat, dreptul proprietății intelectuale etc.

Vom continua cu o succintă prezentare a fiecăreia din cele mai importante ramuri ale dreptului public, respectiv dreptului privat.

Dreptul constituțional este acea ramură a dreptului formată din normele juridice care reglementează relațiile sociale fundamentale ce apar în procesul instaurării, menținerii și exercitării puterii în stat. Respectivele norme sunt cuprinse în Constituții (legile fundamentale ale statelor) și au o forță juridică supremă, în sensul că toate celelalte categorii de norme se subordonează acestora.

Dreptul administrativ este ramura dreptului public ce reglementează relațiile sociale din sfera administrației publice, precum și pe cele de natură conflictuală dintre autoritățile administrației publice sau alte autorități statale, pe de o parte, și cei vătămați în drepturile lor prin actele administrative ale acestor autorități, pe de altă parte. Dreptul administrativ privește, deci, două categorii de relații sociale: raporturile din sfera de

activitate a administrației publice (raporturi de administrație activă) și raporturile conflictuale ale administrației cu administrații (raporturi de contencios administrativ).

Dreptul financiar este ramura dreptului, desprinsă din dreptul administrativ, care reglementează problemele finanțelor statului, fără a se confunda cu dreptul bancar, care cuprinde ansamblul dispozițiilor privind finanțele private.

Dreptul penal este acea ramură a dreptului public ce se ocupă de infracțiuni și pedepsele ce trebuie aplicate acelor care le comit. Infracțiunea este fapta care prezintă pericol social, este săvârșită cu vinovăție și este prevăzută de legea penală, iar sancțiunea penală, numită pedeapsă, este reacția socială prevăzută de lege împotriva infractorului.

Dreptul internațional public reglementează relațiile interstatale, precum și relațiile dintre organizațiile internaționale ori dintre state și respectivele organizații. Această ramură de drept se divide în două importante subramuri, și anume dreptul păcii și dreptul conflictelor armate.

Dreptul muncii este ramura de drept ce cuprinde regulile juridice aplicabile relațiilor individuale și colective care se nasc între patroni și salariații ce lucrează sub autoritatea lor, cu ocazia prestării muncii.

Dreptul protecției sociale este ansamblul regimurilor juridice care au ca obiect organizarea unei protecții contra pericolelor inerente vieții economice și în general contra riscurilor cotidiene, prin intermediul unei solidarități generale și obligatorii.

Dreptul procedural, ca ramură de drept public, se constituie din ansamblul regulilor ce reglementează desfășurarea proceselor în fața instanțelor judiciare, precum și proceduri nejudiciare, cum ar fi procedurile electorale, parlamentare, procedura referendumului etc.

Dreptul mediului înconjurător este ansamblul normelor juridice care reglementează relațiile ce se stabilesc între oameni privind atitudinea lor față

de natură, ca element vital și suport la vieții, în procesul conservării și dezvoltării în scopuri economice, sociale și culturale a componentelor mediului înconjurător, naturale și artificiale, precum și relațiile privind protecția, conservarea și ameliorarea acestora.

Dreptul civil, fără îndoială cea mai importantă ramură a dreptului privat, reglementează raporturile patrimoniale și nepatrimoniale stabilite între persoane fizice sau juridice aflate pe poziție de egaliate juridică. Reprezentând cea mai vastă ramură de drept, dreptul civil este divizat în cinci subramuri: 1. partea generală (raportul juridic civil, actul juridic civil, persoanele, prescripția extinctivă etc), 2. drepturile reale (dreptul de proprietate și derivatele sale), 3. obligațiile civile, 4. contractele civile și 5. succesiunile.

Dreptul comercial, ca ramură a dreptului privat, este un ansamblu de norme juridice aplicabile raporturilor juridice izvorâte din actele și operațiunile considerate de lege ca fiind fapte de comerț, precum și raporturilor la care participă persoanele ce au calitatea de comerciant.

Dreptul familiei este ramura dreptului privat desprinsă din dreptul civil care reglementează raporturile de familie, mai exact raporturile de căsătorie, raporturile ce rezultă din rudenia firească, din filiație, adopție etc.

Dreptul funciar, ramură a dreptului privat derivată din dreptul civil, cuprinde normele juridice care reglementează relațiile sociale născute în legătură cu folosința terenurilor de către deținătorii acestora, indiferent de forma de proprietate, în scopul folosirii raționale și integrale a tuturor terenurilor, potrivit destinației lor.

Dreptul internațional privat este ansamblul normelor juridice care au ca scop să soluționeze conflictele de legi și de jurisdicții în cazul relațiilor juridice private cu element de extraneitate. Prin raport cu element de extraneitate se înțelege un raport în care un element ori un fapt legat de existența sa se află în străinătate ori sub imperiul unei legi străine.